

СРЕДЊА ГОДИНОТА ЗА ГОДИНУ 1883. У ВАРОШИ ШАЦУ

Бележио Мих. Р. Рувидић предавач у гимназији.

Број	МЕСЕЦА	СРЕДЊА МЕСЕЧНА ТОПОЛОТА (по R°)	НАЈВЕЋА ДНЕВНА ТОПОЛОТА		Кога да-тума	НАЈМАЊА ДНЕВНА ТОПОЛОТА		Кога да-тума	СТАЊЕ БАРОМЕТРА (АНЕРОИД) (МЕТАНИ)		Кога да-тума	Кога да-тума	ГОДИНО ДАНА							
			по R°	Степени		по R°	Степени		НАЈВЕЋЕ	НАЈМАЊЕ			ЛЕНИХ	ОБЛАЧНИХ	МАГЛОВИТИХ	КИШОВИТИХ	СНЕЖНИХ	ГРАДА	ВЕТРОВИТИХ	
1	Јануара	+ 1.4°	+ 6.6°	21	—	5.1°	8	28	20	23	—	2	2	4	—	—	—	—	—	31
2	Фебруара	+ 2.1°	+ 6.3°	11	—	3.3°	5	9	24	18	1	—	6	3	—	—	—	—	28	
3	Марта	+ 6.9°	+ 13.0°	15	—	1.6°	1	21	1	15	—	—	11	5	—	—	—	—	31	
4	Априла	+ 12.7°	+ 19.0°	28	—	6.6°	1	5	24	21	—	—	9	—	—	—	—	—	30	
5	Маја	+ 16.5°	+ 21.6°	16	+	7.0°	9	17	25 и 26	16	1	—	14	—	—	—	—	—	31	
6	Јуна	+ 19.0°	+ 24.3°	25	+	14.3°	11 и 15	18	14	29	—	—	1	—	—	—	—	—	30	
7	Јула	+ 18.9°	+ 24.5°	3	+	16.6°	31	31	1	19	10	—	2	—	—	—	—	—	31	
8	Августа	+ 16.7°	+ 21.5°	4	+	10.6°	27	1	27	25	—	—	6	—	—	—	—	—	31	
9	Септембра	+ 11.9°	+ 14.6°	5	+	5.8°	26	26	18	22	—	—	7	—	—	—	—	—	30	
10	Октобра	+ 7.6°	+ 11.6°	6	+	0.6°	22	19	30	23	—	—	2	—	—	—	—	—	31	
11	Новембра	+ 2.2°	+ 5.8°	8	—	3.3°	26	17	23	24	5	1	4	—	—	—	—	—	30	
12	Децембра	+ 0.2°	+ 4.3°	5	—	4.6°	1	29	5	19	1	4	2	—	—	—	—	—	31	
Година 1883 . . .		ПОДИШЊА + 9.64°	+ 24.5°	3/VIII	—	5.1°	8/1	1/VIII	24/II	244	18	9	72	19	1	2	СВЕГА ДАНА		365	

Стање барометра у милиметрима изостављено је, а то с тога, што се на тих пиџара барометарских видл : да ваш инструмент (анероид) није добар, пошто показује сувише мали притисак ваздуха, који најгледа према положају Шапца невероватн. Овом приликом дозволите да вас замолим да на томе порадите да се инструмент поправи, или да га сравните с којим нормалним барометром — ради проналажења поправке — коректуре.

У исто доба користећи се вашим дозволом да вам скренемо пажњу на каике друге појаве, за привреднике, узимамо слободу поменути вам да је за побољшвања од огромне важности још и сазнавање и мерење кишнице, дакле бележење са кишометром. С тога би вас замолили, да се у будуће и за то заузмете те кишницу бележите или ту код школе, или ако вам је то неугодно на томе месту, онда на ипанду друштвеном, где би од надзорника и нужцу помоћ у томе могли имати.

На завршетку дозволите и ту примедбу да у рубрику објавних дана уврстите и кишне дане, те да тако пиџере јасније кореспондирају.

ГОЛУБОТА БАРОШИ ШАПЦА У 1884 ГОДИНИ.

Г О Д И Н А	М Е С Е Ц А	СРЕДЊА МЕСЕЧНА ТОПЛОТА по R ⁰	НАЈВЕЋА АНЕВНА ТОПЛОТА		НАЈМАЊА АНЕВНА ТОПЛОТА		К О Д И К О И М А Д А Н А							С в е г а		
			СТЕПЕНА	КОГА ДАНА	СТЕПЕНА	КОГА ДАНА	ВЕТРОВИТ.	МАГЛОВ.	КИШОВ.	КИШОВ.	ГРАДА.	ЛЕДИХ.				
I	Јануара	+ 2-2 ⁰	+ 5-3 ⁰	25	- 2 ⁰	2									22	31
II	Фебруара	+ 2-5 ⁰	+ 7-3 ⁰	29	- 2-3 ⁰	7	7	1	3	6	5	—	—	—	16	29
III	Марта	+ 6-6 ⁰	+ 10-6 ⁰	30	+ 3-6 ⁰	5	1	—	13	13	—	—	2	—	17	31
IV	Априла	+ 12-2 ⁰	+ 16-6 ⁰	24	+ 8-0	9	1	—	13	—	—	—	—	—	14	30
V	Маја	+ 14-3 ⁰	+ 17-3 ⁰	8	+ 10 ⁰	15	1	—	8	—	—	—	—	—	22	31
VI	Јуна	+ 14-6 ⁰	+ 19-6 ⁰	24	+ 10-8 ⁰	10	3	—	10	—	—	—	—	—	17	30
VII	Јула	+ 17-3 ⁰	+ 23-0 ⁰	7	+ 11 ⁰	9	1	1	6	—	—	—	—	—	23	31
VIII	Августа	+ 14-1 ⁰	+ 19-3 ⁰	23	+ 11-3 ⁰	17	—	—	15	—	—	—	1	—	15	31
IX	Септембра	+ 12-9 ⁰	+ 16-6 ⁰	11	× 3-6 ⁰	23	1	—	9	—	—	—	—	—	20	30
X	Октобра	+ 9-7 ⁰	+ 10-0 ⁰	5	+ 3-3 ⁰	28	1	—	8	—	—	—	—	—	22	31
XI	Новембра	+ 0-3 ⁰	+ 3-6 ⁰	1	- 6-6 ⁰	20	1	—	3	3	2	—	—	—	21	30
XII	Децембра	+ 2-2 ⁰	+ 5-3 ⁰	10	- 2-0 ⁰	29	6	1	1	1	1	—	—	—	22	31
1884	Г о д и н а =	+ 9-6 ⁰	+ 23-0	7/VII	- 6-6	20/XI	23	3	95	11	3	—	—	—	231	366

у Шапцу
На Св. Саву 1885 год.

Вележко
Мих. Г. Рувидић
предавач шаб. гимназије.

ТОПЛОТА ВАРОШИ ШАПЦА

За месец Јануар 1885 год. сравњена са топлотом истог месеца у годинама 1883 и 4-тој.*)

Месец Јануар у 1885 години.

Д А Н А	СРЕДЊА АНЕВНА ТО- ПЛОТА ПО РО	ВРЕМЕ	НА 530 ☐ СМ. ПА- ЛО ЈЕ ТАЛОГА ЗА 24 САХАТА ИЗРАЖЕНИ У КУБИМ С. М.	Д А Н А	СРЕДЊА АНЕВНА ТО- ПЛОТА ПО РО	ВРЕМЕ	НА 530 ☐ СМ ПАЛО ЈЕ ТАЛОГА ЗА 24 СА- ХАТА ИЗРАЖЕН У КУБИМ САНТ. МЕТ.	Ј А Н У А Р А			
								1883	1884	1885	
1	+ 4·0 ⁰	ветр.		17	- 2·5 ⁰	лепо		Средња топлота	+ 1·4	+ 2·2	+ 0·73
2	+ 3·0 ⁰	ветр.		18	- 1·0 ⁰	лепо		Највећа топлота	+ 6·6	+ 5·3	+ 5·6
3	+ 3·8 ⁰	киша	није забел.	19	- 0·5 ⁰	лепо		Најмања топлота	- 5·1	- 2·0	- 4·8
4	+ 4·6 ⁰	киша	није забел.	20	+ 0·6 ⁰	лепо		Било дана лепих	23	22	15
5	+ 2·0 ⁰	магла		21	+ 4·3 ⁰	лепо		« » снежн.	4	5	6
6	+ 0·1 ⁰	магла		22	+ 3·0 ⁰	лепо		« « кишних	2	3	5
7	- 1·5 ⁰	ветр.		23	+ 2·6 ⁰	киша	51·5 км.	« « ветров.	2	0	3
8	- 4·0 ⁰	снег	није забел.	24	+ 3·3	лепо		« » маглов.	0	1	2
9	- 3·0 ⁰	снег	није забел.	25	+ 5·6 ⁰	киша	170·	» » града	0	0	0
10	- 1·6 ⁰	лепо		26	+ 4·0 ⁰	киша	620·	Свега талога	-	-	1294·5
11	- 0·6 ⁰	снег	249 куб. см.	27	+ 2·8 ⁰	лепо		Највише у 24 сах.	-	-	620 км
12	- 1·6 ⁰	снег	147 куб. см.	28	+ 1·5 ⁰	лепо		Најмање	-	-	3к. см.
13	- 0·3 ⁰	снег	3	29	+ 0·3	снег	52·				
14	- 2·6 ⁰	лепо		30	+ 1·6 ⁰	лепо					
15	- 0·5 ⁰	лепо		31	+ 1·0 ⁰	лепо					
16	- 4·8 ⁰	лепо									

Бележио

Мих. Р. Рувидић

предавач шаб. ниже гимназије

*) Да би друштво могло имати и у своме органу јавности предавати извештаје из свију крајева наше земље, која је у климатичком односу одвећ различна и неједнака, умољавају се дописници и остали пријатељи пољ. привреде. да по могућству на крају сваког месеца особено јављају друштву промене у температури, а нарочито: какво је у опште у том месецу било време тј. да ли је било кише или суше, снега или мразева и ветрови, који су и колико трајали. Нарочито су позни и рани мразеви од ушлива на пољопривредне прилике; зато би требало ове прилежно бележити, да се зна, у којим крајевима и кад почињу први мразеви — слане — и докле у про-
лазе трају

С. Л. П.

КАКВО ЈЕ ОВЕ ГОДИНЕ ПРОЛЕЋЕ?

За пољопривредне прилике и неприлике предпролећњи месец Фебруар и два пролећња Март и Април врло су важни, зато би требало да ове месеце имамо из године у годину прибележене. Ако месец Фебруар, (наравно по жупнијим местима) буде такав, да се може са плугом радити, и одоцњена у јесен не посејана пшеница и јечмови сејати; онда је много постижено, и за Март остаје много мање радова, кад се и тако на све стране има посла, да се баште прекопавају, виногради одгрћу и режу. Јер ако се није могло ништа у Фебруару урадити и посејати, онда је за озима жита у Марту доцкан, (осим непоузданих јари,) јер на неким жупнијим местима (као што сам овог пролећа видео) већ око Благовести почињу и кукурузе сејати (по пољима парафинским), и онда тек настаје права забуна шта ће се пре сејати и радити, кад ће се виногради одгртати и резати, те због тога се са овим радовима задоцни, (као што је случај био овог пролећа, да се (као што рекох већ о Блавестима) сеје кукуруз а виногради нису одгрнути а много мање орезани. Што раније пролеће наступи, тим је и сва година напреднија и има се више времена да се много што уради и засеје.

Па какви су ове године предпролећњи и пролећњи месеци били? У свој Европи, па и у самим јужнијим пределима Фебруар месец био је управо месец мећава, страшних бура и мразева! У самој Далмацији, тој земљи маслина, неранца и смокава, било је при концу Фебруара до 20 степени ладноће. И онда није никакво чудо, што је и код нас тај месец био са ладним северним ветровима и што се више пута понављало падање снега, и да се (опет у жупнијим) нашим крајевима није могао снег отопити чак до Младенаца (9. Марта.) И тако целог месеца Фебруара није се могао скоро нигде угнати плуг у њиву, да се што пооре и засеје. Напротив лањског предпролећа почев од 6. Фебруара на целог месеца могло се и то врло добро орати и сејати, и орање је било сипко и трошно. Бадем и трн који најраније цветају, ове су године за 15 дана позније почели да цветају, а тако исто и све остало воће; и да није било јаких (источних) ветрова, који су од половине Марта почели дувати па и у Априлу па до Воскресенија (13. Априла) продужили, према иначе дневној не баш јакој топлоти, неби тако рано могло цветање настаги, него ветрови истераше силом пупе и цвет. Тек онда, кад наступише ветрови, и прилично површину земље осушише, могло се одпочети орати, али и то како? Од снегова, спљескана и убијена земља, која се ретко под снегом смрзла, и што се само горњи слој мало просушило, а у дубини је још доста влажна била, а није у јесен угарена (као што то обично код нас бива), здраво се хрђаво орало, те се од краја до краја орања као каиши цепала; па које то, а које што су одма јаки ветрови наступили сво се орање тако осушило, да је као једна маса грудва и као ћернич тврдо остало, и није се могло дрљати па ни сејати, него се чекало да киша падне, грудве натопе влагом и сипким учине за сејање и влачење; те тако само у оним местима, где је око Благовести киша пала, могло се нешто дрљати и посејати, а иначе и сејање и даље орање, било је све дотле застало. Само они, (а ти су врло ретки били), који су одма поорано влачили затим сејали и опет повлачили, могли су што раније посејати; и по томе пролећње сејање не само што је задоцњено, хрђаво урађено, него је и врло мало жита посејано; а међутим настало је орање и сејање и самих раних кукуруза, а како ће испасти не да се напред прорећи. Али је извесно, да до Цвети (6. Априла) многи нису посејали били и овас, а у парафинском крају, као што реко по блавести почео је већ и кукуруз и жути пасуљ сејати, и то не по баштама него по њивама.

Не само што нам зима беше рано настала и дуго без измене трајаше, него и пролеће беше неугодно за орање и сејање, те тако само од озимих жита може што добро бити, и то оних, која су рано с јесени посејана; али због ратних наших прилика, и што се код нас врло доцне у јесен жита сеју, (у Октобру и целом Новембру па продуже и у Децембру), врло је мало озимице посејано; иначе жита раније посејана врло добро изгледају и напредују. Сва је дакле нада још на кукурузе како ће они успети и испасти, иначе пролетњи усеви не мичу се од земље; једно што је земља здраво сабијена и суше настале, и како се врло плитко за кукуруз сеје, највише са три палца у дубину, не могу добри изгледи бити ни на кукурузе. И траве до Благовести једва су се из земље помолиле, а међутим орачи кад на подне испрегну волове да их наране, пуштају их по стрњици кукурузној; а виђао сам да су и сва говеда истерана и шврљају по пољу, јер је нестало за марву хране. Дуж свега пута од Београда до Параћина нисам ни у једном котару видео ни трунке сламе а камо ли сена. Београдска околина куповала је сламу из прека по 8—10 пара чар. кило; и да није држава учинила позајмицу оскуднима у сену, из државних сењака, које је за војну погребу пресовано, неби се могло ништа поорати, јер је марва гладна и мршава да шест волова у плуг упрегнути једва се крећу, и ако се земља највише са три палца дубоко оре.

Воће је сво добро цветало и ако га што не омете у цвету, биће доста свакога воћа и шљива, само ако се буде добро оплодило, јер због многих, и непрестаних јаких ветрова пчеле слабо излећу те тако ће оплођења мало бити. Код рано орезаних лоза (на чардакчијама, које се нарочито режу на више родних ока) ластар је приличан, али неће тако рано бити лишћа за сарму као као што је лане већ у Априду било. Лане је у то време и багрем био у најлепшем цвету, а ове године ових дана једва се распознају цветне петељке. Од воћа дуње најпозније цветају. Лане су од 10. а ове године тек од 20. Априла у цвету.¹⁾ И ако је детелина од свију трава најбоље израсла, опет није таква као што је лане била. Лане се од половине Априла могла као доста зрела косити, а од 1. Маја као у најбољем цвету већ је и кошена. Шта вреди сејање културних трава, као: бромуса, рајграса и дактилис гломерата, то најбоље показује ово пролеће. Док остале наше обичне траве због позног пролећа и наступивших суша ево и до половине Априла једва да може загристи говече, докле казане траве толико су напредне као што обичне траве тек до половине лета могу бити. За бромус могао би рећи да је цар свију трава, лане сам га због рано наступившег пролећа и топлих дана до конца Априла двапут косио, овог пролећа истина је мањи у порасту, али ће се опет по Ђурђевој дне моћи косити и то са добрим откосима.

Кад се пролеће јако опознило и није се могло што шта на време посејати, дао би Бог да предмето буде угодније, те да надокнади оно, што је опознило и да донесе родну годину. И лане као и ове године, траве беху с почетка врло хрђаве, али честе у Јуну и Јуду кише опоравише их тако, да је сена, може се рећи било у изобиљу. Сва је прилика према непрестаном дувању источних ветрова да ће пролеће бити сушно и да ће јара жита и поврћа остати у назадку; али благодетне за нашу земљу Ђурђевске и спасовске кише, могу све то накнадити.²⁾

Сретен Л. Поповић.

1) Код нас је уверење да кад трешње почињу цветати, да онда и воде почињу растити па тако је и ове године било. Све наше по унутрашњотви реке и речице а тако исто Сава и Дунав почеле су од 5. Априла растити а од 20. почињу већ опадати.

2) Као лане, кад скоро сав Април беше без кише са ужасном врућином све до 19. Априла, тако и овог пролећа тог истог дана поче као и лане киша падати цео дан са источним ветрићем, семо што позније цветајуће воће може остати неоплођено, а може и сасвим пропасти, јер после изобиљне кише наста толика ладноћа, да скоро свуда и снега има, а после кишних и онако ладних дана, лако је могуће да ће још и слане бити.

Поред овога ова биљка даје доста изврсна семена чије је зрно веће од свију стрмних житних зрна и даје се врло добро употребити за исхрану пилежи у опште а нарочито пловака и гусака.

Зрно од сунцокрета је споља црно но изнутра је бело као зрно ељдино од прилике; кад се разгризе и сажваће има неку сласт, — ненавикнута пилеж испочетка слабо га једе но кад се навикне хранити овим зрном врло га радо једе и нагло се гоји.^{1.)}

Ни једна биљка у погледу издржљивости и плодности не рентира се толико колико сунцокрет; јер он не тражи велике неге, задовољава се са сваком земљом издржи пролетње слане и мразове, одржи се доста добро и на суши; град дрвењикасте стабљике и велико и јако цвеће не може никада нашкодити, а осим семена и стабљика, која у повољним околностима може као рука дебела до 2 метара висока да порасте, може му се у пределима за гориво оскудним, као гориво употребити, нарочито за потпаљивање лебних фуруна и »шпарета.«

Ко би у економији желео да чини пробу о корисности ове биљке нека је поред плотова посеје или нека један нарочити крајичак земље подубље узоре и овом биљком засеје па ће видети корист њену.

Сеје се по једно зрно а две-три стопе једно од другога удаљено и то рано с пролећа^{2.)}. Сунцокрет врло брзо ниче а брзо и расте, у своје време треба га једанпут окопати и по кад кад закидати му заперке, који између стабљике и свакога листа сунцокретског од дна до врха врло радо избијају, па само по врху по 2—3 оставити на којима ће се цветови образовати, који се доцније испуне семеном.

Кад сунцокрет узри ваља му посећи цветове па или онако целе бацити на таван^{3.)} до употребе или осушити и омлатити као свако зрнење па у кош, или сандук оставити и пилеж хранити.

КАКАВ ЈЕ БИО МЕСЕЦ АПРИЛ У БЕОГРАДУ

и како је у околини београдској напредовала вегетација.

Почем г. Велимир Виторовић цртач, бележи, прорачунава и изводи прилежно сваког месеца метеоролошке белешке за варош Крушевац, и како он у исто време не само обележи, какав је кој дан био, него и како вегетација напредује, и како ово посматрање то јест како је ког дана било време и како се који плодови развијају или сеју, и ја бележим за варош Београд и околину то почем из бележака г. Виторовићевих за месец Април видим, да има доста подо-

1.) А ништа не велите за уље или зејтин, који се од тог семена за кућевну потребу може испресовати? А погачице или колачићи што после цеђења остану добра је и крепка рана за теопе прасце и јагањце, када се измешају са мекињама.

2.) Не препоручујем да се сеје и у јесен, али ја га од 10 — 15 година, од како сам са изложбе бечке донео крупно бразилијанско семе, некако више не сејем него на пролеће ниче само од осталог зрелог семена, које птице обале.

3.) Само не на таквом месту где га мишеви могу наћи, јер онда неће ништа остати.

бија са временом, које је тог месеца у Београду било, и како се што развијало а почем са других крајева, немамо таквих бележака, држим да ће интересно бити за срањивање, двеју противположених тачака, — Београда, који је најсевернија тачка наше земље и Крушевца, који од Београда доста јужније и међ планинама лежи, — да изнесем какав је био месец Април у Београду.

1. Априла, био је леп дан. Тога дана биле су у почетку цветања шљиве ранке, трешње, вишње, кајсије и брескве, а бадем и раније. И ја сам садио *кромпире*.

2. Априла леп дан.

3. « « «

4. « прва тија кишица ваздан.

5. » освануо леп дан.

6. » » « «

7. « облачно ложе се опет по мало фуруне, што је заладило.

8. » » « « «

9. » леп дан

10. » жарко време. Грашак који је посејан 23. Марта, тек ниче. Посејане три сорто енглеског кромпира и неке сорте од најранијих кукуруза. Цветају јабучице ниске - јерибасме, вода на Дунаву јако опада;

11. Априла лепа кишица у зору а преко дан ведро и ветровито. Посејане две сорте од арпаџика.

12. « кишовито изјутра, за тим мутан дан, виде се ласте да су дошле.

13. » жарко време. Шљиве маџарке, крушке и ране јабукe цветају.

14. « мутно и променљиво време.

15. « « » «

16. « лепо време и топло.

17. « » » »

18. « » » »

19. « жарки и топли дан. Цветају дуње а у Жаркову у најбољем цвету.

20. « облачно и запара.

21. » » » { Посејан лан. У најбољем цвету јорговани
22. » жарко { а тако исто и кестенови по Теразијама
а цвета и жути багрен.

23. » мутно али запарно, и од неколико дана до 20 гради ромирових топлота у ладовини. Због наступивших топлих дана једно друго прстиже у цветању. Картопи (шнебален) у најбољем цвету. Лишће од лозе тако се брзо на прпеци развија, да сам на ђурђев-дан имао сарму од виновог лишћа.

24. » Оморина и врућ ветар. Трешње ране продају се.

25. » Оморина и свуда око Београда грмљавина. Први пут кошена детелина, која је четири педља у висину израсла и почела да цвета. Бромус инермис, рајграс, и дактилис гломерата такође за кошење.

26. « заладнило, јер је у околини београдској и Земуну падао град. Починју цветати бели багренови.

27. « облачно.
 28. « мало кишице.
 29. « облачно и променљиво.
 30. « тија киша добро натопила земљу. Од 26. спала је температура на 10. гради ромир. Трешње се све више и више доносе на пијацу.

Како сав месец Април беше без кише, јер само последњег дана била је киша, која је нешто земљу натопила, и како је било по неколико наизменце жарких дана, каквих ни у Мају нији било, то су озима жита остала мала. а јара једва су поникла и остала где су ту су без да су даље расла; и да није у Мају било изобилно кише, не би ливадских трава било. Али при свем том стара детелиништа-лудерке, и културне траве, рајграс, бромус инермис и дактилис гломерата, толико су израсле, да су се при крају месеца почеле косити. И овако сув Април показао је врло добро вредност сејање културних трава, детелина нарочито, којима суше нису шкодиле, и да на самој суши може од њих бити при крају месеца лепих одкоса, што код других трава не би било ни при концу месеца Маја; што нам служи за памет и лепу поуку, од каке је вредности сејање културних трава.

Када се сравне Априлске белешке г. Виторовића у Крушевцу и ове моје у Београду онда испада да је сав овај месец био како у Београду тако и у Крушевцу, то јес да је било у исто време и на једном и на другом месту топлих и ладних дана.

О! како би интересантно било, кад би бар са све четири стране наше отаџбине, са крајњег југа од Врање, од истока из Неготине и Пирота, а од запада са ужичког и подринског краја имали овакових сваког месеца бележака. И чудо је што наши учитељи и званичници, који сваки дан у календар загледају, не бележе сваки дан какво је било време, како које дрвеће напредује и цвета, и шта се у пољу и по баштама, од најглавнијих усева сеје, и кад што приспева и т. д.

Тек тако и тим путем, могли би познати нашу земљу где нам је вегетација ранија а где познија, и где што раније а где позније доспева.

Сретен Л. П.

БЕЛЕШКЕ

Дивљи кестен као сточна храна.

Неслер је испитивао кестен у поделу његове хранљивости, па је нашао, да нешто више стоји од жита. Храни јако а даје крто месо. Услед тога, што има горчину и танин, дејствује на стомак доста рђаво нарочито још, ако се даје стоци у великој количини. Но, да би стоци био пријатнији, а поглавито, да би га њен стомак

више срестава и више руку, но што је досад било на расположењу у друштву, и но што их има у потписаном одбору, зато се обраћа свима пољопривредницима српским и моли их, да га они, у једном или другом правцу његовог рада, потпомогну колико ко може, и ако они то учине, колико им силе допуштају, одбор се нада да ће се тако, с њима заједно, најбоље одужити имену пољске привреде, која је наше најглавније занимање.

У то име помогао нам Бог!

ПРИВРЕМЕНИ СЕКРЕТАР

Душан М. Спасић

УРЕДНИК

Милутин М. Савић.

ПРЕДСЕДНИК

Коста С. Таушановић

ПОТПРЕДСЕДНИК

Лаз. Р. Јовановић

БЛАГАЈНИК

Вучко Богдановић

ОДБОРНИЦИ :

*Светозар Милојевић, Милутин М. Савић, Мата Јовановић, Коста Ђорђевић,
Александар Секулић, Јаков Марковић, Аца Живановић, Алекса Поповић,
Душан Спасић, Др. Драгиша Ђурић, Милош Х. Поповић,
Никола Вељковић.*

КАКВА ЈЕ БИЛА 1887. ГОДИНА ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИКЕ.

од

Мед. А. Поповића.

Као што сваки добар привредник истражује по извршењу какве своје радње или на концу године, резултате своје привреде, исто тако потребно је да и пољорадник истражи и сазна, шта је радио у минулој години, и шта је од свога рада добио. Он треба да истражи и сазна је ли увећао производњу по свима гранама своје радње, или бар по појединцима и је ли наспрам прошле године имао сразмерно више приноса. Да бацимо кратак поглед на прошлу годину, каква је била за пољораднике.

Почетак прошле вегетационе године био је добар, јер је јесен 1886. године била дуго блага и угодна за пољске радове. Посејано је сразмерно доста јесењих стрмнина, а и извршено је доста и других радња. Посејане стрмнине добро су поникле и лепо напредовале. Зима није била угодна за посејане усеве, јер је била сува и с' мало снега, и да није била блага, измрзле би многе стрмнине.

Почетак пролећа, односно месец Март, био је добар, те су се јесењи усеви потпуно опоравили, а и за сејање пролећних усева било је врло угодно. Напротив у месецу Априлу била је суша, и отежала је радња сејана пролећних усева нарочито кукуруза, за који се, на жалост, тек пред сејидбу оре. У месецима Мају и Јуну падало је доста кише и према добу године било је хладно време, што је на многе усеве штетно утицало, а поред тога плаховите кише и град учинили су у неким крајевима знатне штете, нарочито у окрузима подринском, нишком и топличком. У месецима Јулу и Августу била је права суша и препека, и ако је по где где у западним крајевима било нешто мало кише, то је била са олујом и градом. Источни крајеви, а нарочито окрузи: црноречки, књажевачки, пиротски, алексиначки, ћупријски, крајински и јагодински нису имали кише већ од друге половине месеца Јуна па кроз цео месец Јули и Август. У месецу Септембру падала је киша али је наступило хладно време за пољске усеве и пољске радове.

Наспрам оваког времена, како су усеви се развијали?

Стрминама (белим житима) кишно и хладно време у месецима Мају и Јуну није нахувило. Оне су се задоцниле, али су се зато добро развиле. Топло и сушно време у месецу Јулу било је за њих угодно. Исто је тако и с' ливадама. Рани кукурузи за то време добро су се развијали па и доцнију сушу лакше издржали, а позни чамиле а услед доцније суше још више страдали и на многим местима нису ни плод развили.

Овакако је било и са многим баштенским усевима.

Воће, које је све у своје време добро цветало и род понело, услед трајне суше проредило се је и много опало, нарочито јесење јабуке и крушке, само су се шљиве добро одржале; исто тако и виногради.

Пчеле су се добро роиле и врло много меда имале су до половине месеца Јула, а доцније већим делом утрошиле су га саме јер хране у пољу нису налазиле.

Свилене бубе због рђавог времена у месецу Мају нису се добро развијале, а појавила се је на њима и болест у неким местима те су поцркале.

Жир је доста добро понео био свуда и доста добро до зрења одржао се.

Наспрам времена, како је у прошлој години било, у стоци је било здравље повољно и имала је добре паше, док није суша наступила, а за време суше патила је због оскудице хране и воде зашла мршава у зиму.

Усљед напред изложеног развијања усева, жетва и берба била је повољна и неповољна, и то :

Стрмнине родиле су свуда добро и род је добар. На основу података из неколико места, излази да су стрмнине дале просечно на ектар по 12 товара нових (од 100 килограма) рода.

Кукурузи у западним окрузима родили су добро, и род је добар и здрав, исто тако у доњем подунављу; у осталим крајевима слаби и рђави. Просечно узевши, може се рачунати на ектар само по 7 нових товара рода.

Конопља је и по коликоћи и по каквоћи добра испала и може се рачунати да је добивено на ектар по пет товара.

Ливаде су добро родиле и дале су просечно по 15 товара сена на ектар.

Баштенски усеви испали су рђави а многи сасвим и пропали, осим лукова, кромпира, којих је принос био добар.

Шљиве су добро родиле и дале су по 80 товара рода на ектар, остало јесење воће нарочито јабуке и крушке омануло је са свим.

Виногради су добро родили и дали су по 20 товара вина на ектар, но каквоћа вина није свуда добра као у претпрошлој години.

Летња и јесења паша била је рђава, те је стока слаба остала. Усљед овога биће слабије приплођавање у овој години и тежа исхрана преко зиме. Усљед рђаве паше није било ни јесењег прасења крмача као обично, но родом жира поправиле су се свиње и олакшано је њихово издржавање.

Напоследку да изложимо количине просторија, које рачунамо, да су прошле године главним усевима, нарочито лебном храном засејане биле.

Ми рачунамо да је у прошлој години било засејано :

1. Пшеницом 200 хиљада ектара и да је добивено 2,400.000 товара.
2. Ражи 50.000 ектара и да је добивено 600.000 товара.
3. Кукурузом 380 хиљада ектара и да је добивено 2,660.000 товара зрна, и по томе да је лебне хране укупно добивено 5,660.000 товара, но ми рачунамо да нам је за исхрану и за семе у овој години, потребно 6,000.000 товара, и налазимо да нам прошла година није дала не само ништа од лебне хране више, но ни онолико, колико потребујемо.

Даље рачунамо да је било под :

4. Јечмом	65.000 ектара.
5. Овсом (зоби)	55.000

6. Крушником	10.000	ектара.
7. Баштен. усевима	35.000	«
8. Конопљом и ланом	14.000	«
9. Дуваном	650	«
10. Хелдом и просом	8.000	«
11. Воћнацима	70.000	«
12. Виноградима	40.000	«
13. Ливадама	800.000	«
И по томе да је под културом укупно било		1,827.650 ектара.

М Е Р Е

ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЗЕМЉОРАДЊЕ И СТОЧАРСТВА.

од

Др. Р. ЈОВАНОВИЋА.

1.

Из опште историје знамо да су само они народи напредовали у сили, благостању и образованости у којих је напредовала земљорадња. Нигде у општој историји нећемо наћи силнога, богатога и образованог народа, код кога би земљорадња била занемарена, или бар где се на развитаку земљорадње није велика пажња поклањала. Сви они народи који владаху другима, живели они ма где, и били колико му драго малени, одликоваху се не само храброшћу, слогом и слободом, него и развијенијом земљорадњом, јер су морали увидети, да са развитаком земљорадње, иде упоредо сила, благостање и образованост. Изузеци од овога правила одвећ су ретки.

Простор овога листа не дозвољава нам да се пустимо у потанко разлагање ове теме и да износимо доказе за поткрепљење овог нашег тврђења. Ко у ово сумња нека проучи општу историју па ће увидети, да је наше тврђење тако истинито, да се никад и ничим оборити не може.

Из ове међусобне везе, која фактички постоји између земљорадње и благостања једне земље, мора увидети сваки паметан човек, да задатак земљорадника није тако незнатан, као што се обично мисли, и да важност његова у држави није онако малена, као што му се обично даје. А кад се узме у обзир каква велика одговорност лежи на земљораднику, што и ако само посредно велики део народног благостања од њега зависи, и кад се узме у обзир како наш

Каква је била 1888. година за наше пољопривреднике?

од
ЧЕЛ. А. ПОПОВИЋА.

Била је и прошла је 1888. година. Све што је она дала пољопривреднику, он је то већ прибранио и сместио у амбаре, кошеве, подруме, кошаре и котаре. Оно што му је било потребно у тој години за своју израну и за одржање своје стоке, он је то потрошио; што је имао да сеје већ је посејао, а што му је још заостало, то може сада лакше да прегледа и да оцени и може да види, да ли на крају ове године има што више, но што је имао пре годину дана, и тако да сазна каква му је била 1888. година.

Ми ћемо укратко навести, каква је била 1888. вегетациона година, и изложити шта је она од прилике дала пољораднику. Почетак вегетационе године рачуна се од почетка месеца Септембра.

Почетак вегетационе године није био добар, јер време није било угодно за пољске послове, али је се на брзо разлешало и јесен је била изванредно лепа и дуга. Могло је се радити у пољу до пред самог светог Николе. Пољорадници су се врло добро користили овим лепим и угодним јесењим временом. Орали су, па и сејали непрестано до пред сами велики снег, који је наскоро пао по св. Николи. Како се производња белих жита, а нарочито пшенице с године у годину у нас јако умножава, то је лепа јесен учинила, те је ових усева засејано доста, и много више но које друге године. Све што је посејано стајало је и напредовало је добро и ушло у лепу зиму, јер је велики снег нападао пре, но што су наступили јаки мразеви. Зима је била изванредно снежна, изванредно јака и дуга, а за

посејане усеве била је доста угодна, јер није било сувомразица, које усевима наносе осетну штету, али је много шкодила воћном дрвљу и виновој лози. Измрзла су многа ораова дрва, брескве, бадеми и друго воћно дрвље, а и многа винова лоза. Због рђаве паше у 1887 години стока је мршава и слаба ушла у зиму, те је које због тога, које због дуге и јаке зиме било одвећ тешко одржање њено. Јака и дуга зима, нарочито је пчелама шкодила, те су многе и код ране помрле.

Почетак пролећа показао је се леп и угодан за пољске радове, и воће је било почело да цвета, али су наскоро затим наступили мразеви и слане, те је зато већа част воћа страдала још у цвету. За мразевима, који су доста осушили земљу, дошла је суша у јеку најважнијих пролећних радова, с тога је сејање пролећних усева, нарочито кукуруза, било јако отежано. Поред овога још је наступио и велики излив река Саве и Дунава, и сва нижа места, у којима се поглавито сеје кукуруз, била су поплављена.

Лето је било доста неугодно. С почетка је падало доста кише и ова је била махом плаовита и са градом, доцније су опет наступиле суше због које су јако страдали позни кукурузи нарочито у окрузима: топличком и алексиначком. Изванредно јак град који је падао при концу месеца Јуна и у другој половини месеца Јула, поништио је велики део усева у неким крајевима по окрузима: подринском шабачком, ваљевском, београдском, смедеревском, крагујевачком, јагодинском, ћупријском и црноречком.

Поред града и сама олуја која је беснила у првој половини месеца Јула учинила је знатну штету непожњевеним белим житима. Највише је од овога било штете у округу нишком и његовој околини.

Наспрам оваких природних прилика развитац усева овако је текао:

ПОДЛИСТАК

КОСА.

Једном се нађох у једној гвожђарници, када је Радивој Славнић ступио у њу.

»Добар дан« рече он.

»Шта желите« упита газда.

»Рад би једну кдсу«.

Трговац скиде читаво туце кдса, а Славнић их је редом посматрао са неверљивим погледом.

»Дајте ми кдсе, на којима је утиснут жиг «топ», рече он, па окрете леђа понуђеној му роби.

Трговац склони изнете кдсе, на којима беше утиснут жиг «бик» и донесе неколико са жигом топа.

»Да ли је то све што имате?« упита Славнић исмевајући трговчеву робу.

»Боже сачувај!«

Трговац се понова успужа уз лествице и скиде читав арсенал кдса са жигом «топ». Славнић прелете погледом преко свију у један мах, а ни јесе ни једне дотакао; само се почешкао иза ува, у знак да му се ни једна не допада.

»Ну, шта би још?!« упита трговац.

»Можда би боље било, када би понова прегледао оне са жигом бика« одговори Славнић теглећи своје прсте.

»Можете!«

Газда донесе понова оне прве кдсе а Славнић, не бирајући дуго, извуче из њих једну. За тим зајмури на десно око, но онда на лево, држећи при том кдсу са врхом у поље. Напоследку подиже је у вис, да би је одоздо подвргао бољем и дужем испиту.

»Шта кошта?« упита за тим равнодушно.

»Четир динара«.

»Ова кдса?! — То не може бити! Ви ваљда не мислите на ову кдсу?«

Положи је на тезгу, написа обема рукама једну пругу у ваздуху на оном месту, где ће се држаље усадити, да би видео како ће тада изгледати. За тим је пробаше зглавком кажипрета по обема странама, очукку на четири — пет места да би јој опробао звук, па је онда преви у полукруг преко десног колена.

»Зар ова кдса заиста кошта четири динара?«

Газда га је уверавао да је не може јевтиније дати, јер она самог њега толико кошта.

»Знате ли, газда, да ова коса није добро окаљена?«

»То је најфинија босанска кдса«.

»Пробајте другога да вучете за нос, мене нећете. Ово је стара коса, само што је понова оклепана«.

»Најбољи челик. Та ће кдса издржати човечији век«.

»Кад се не би раније искрзала« прихвати Славнић.

»Па ви прегледајте и друге кдсе, можда — — —

»Да прегледам? На што? Кдса кдса, једна вреди толико исто колико и дуга. Бљи нећу да их разгледам, која ми је прва до руке дошла, ту ћу да узем, дабоме, ако одговара цени. Дакле, последњи пут: шта иштете? Не могу дангубити, ваља ми на пијацу да што купим«.

Стрмнине (бела жита) нису се бујно развиле у порасту, остале су, дакле, ниске, јер им је пролећна суша доста омела пораст, нарочито овсу (зоби), али су род добро приметиле и он је се развио добро.

На основу података којих имамо из неколико разних места, може се рачунати да су стрмнине, с једно на друго, дале просечно рода по 11. нових товара (товар је 100 килограма) на ектар, а рачунамо да је под свима стрмнинама било укупно засејано 450000 ектара и то :

пшеницом	225000	ект.
ражи	65000	«
јечмом	85000	«
овсом	65000	«
крупником	10000	«

Напоменули смо да пролеће није било угодно за пољске радове, а међу овим радовима најважнији је у нас сејидба кукуруза. Кукуруз је још једнако главна хлебна биљка наших пољорадника, зато се и старају да га у довољној мери засеју да би потребу могли подмирити. По томе, како је кукуруз и како су шљиве родиле, по томе се готово оцењује и родност године.

При свем томе што се произвођа свију важнијих биљака, с године у годину, по обиму шири, ми опет налазимо да произвођа кукуруза није умножена по обиму у години 1888. из узрока, које смо напред навели. Ми рачунамо да је у минулој години било засејано само 380000 ектара, колико и у претпрошлој.

Рани, и на време посејани кукурузи добро су никли и за све време добро се развијали и врло добро родили, а позни се ни у порасту нису могли развити добро, а због суше, која је трајала, нису могли ни род заметути у неким крајевима округа топличког. И ако је кукуруз, уопште узевши, неједнако родио, ми опет

рачунамо да је принос изнео по 9. товара од ектара. Плод је иначе здрав и врло добар.

Баштенски усеви, под којима рачунамо да је било 45000 ектара, у опште сви су добро напредовали и родили, с изузетком пасуља, који је због суше дао само средњи род. Исто тако конопља и лан, под којима рачунамо да је било 14000 ектара, дали су средњи род, од прилике 400 килограма отрђене тежине на ектар.

Дуван је доста тешко расађиван, јер је у то време била суша, нарочито у округу алексиначком и његовој околини. Засађени дуван споро је се развијао у опште, те је за то и остао низак. По коликоји принос је испео средњи, а по каквоћи врло добар. Ми рачунамо да је под дуваном било засејано 950. ектара.

Ливаде су се слабо развијале и напредовале за време пролећа и то због суше, која је у то доба трајала. Доцније су се опоравиле и пред саму косидбу изгледале су врло добро и обећавале добар принос. Самом пак косидбом показао, је се резултат друкчији, и то лошији, јер је принос, у средњу руку, испео средњи. Што се тиче каквоће сена она је врло добра, јер је сено тешко и на време сређено. Ми рачунамо да је под ливадама било 800000 ектара, и да је сваки ектар дао по 12 товара сена.

Шљиве и остале воћке, под којима рачунамо да је било 75000 ектара, претрпеле су много и од зимње хладноће, која је била у прошлој години, затим су дошли још и пролећни мразеви и слане, те је тако изглед на добар принос од воћака уништен још у самом почетку. Само у окрузима ужичком и чачанском и у неким крајевима округа подринског ваљевског, крагујевачког, рудничког и јагодинског, где цветање воћака доцније наступа, што је испод самих планина, одржало је се нешто рода, који је летна суша још више проредима и тако је принос од воћака испео слаб. При-

»Рекао сам вам последњу цену«.

»За име Бога, газда, за таку критију искати четири динара?!«

И још једном прегледа брижљиво кџсу; завила је десно и лево, затим изађе из дућана да боље види. Са прага довикну:

»Оставио сам шешир у залогу«.

Пред вратима пружи кџсу да се сунчани зраци преламају и по плавој површини одбијају, за тим хукну на кџсу и очекну мирно са каквом ће брзином дахом замагљено место засијати, па онда још једном опроба звук ударајући је у калдрму.

»Туп јој звук« — прошапута и враћајући се у дућан понови још једном: »туп звук, не допада ми се нимало. Оћете ли је дати за 3 динара или нећете?«

»Попустићу један грош. Узмите је за 19 гроша«.

»Не могу не вреди толико! Деца би ме клепа.«

»Ћћете ли да је дате за цену, коју сам вам понудио или нећете«.

»Аја, не дам је«.

Радивој Славнић привуче се дућанским вратима, ту застане, окрећући и преврћући свој половни фес.

»Не, на такву тврду главу, нисам наишао, од кад за себе знам. Знате ли газда, шта ћу да вам кажем? Оставите кџсу на страну оћу у путу још мало да се промислим«.

После једног часа врати се у друштву са својим кумом.

»Ево ме«, протепе и обриса зној са чела«. »Ово је мој кум Павле Срданов из Даросаве. Како и он мисли а купи једну кџсу, то се договорисмо да их купимо у истом дућану. Онда ће бити јевтиније, јел' тако«.

Воћ сам сто пута реко: деветнаест гроша последња је цена.

»Размислите се газда, не ваља хитати«.

»Једна реч вреди колико и сто«.

»Газда непопушта«, узвикну срдито.

»Ни једну пару«, обрече се трговац.

»Па шта онда да кажем?« додаде Славнић климнувши главом.

»Шта хоћете, више нећу да губим ни речи«.

»Но но! Немојте се баш одмах љутити. Кад тако штедите речи, а ви ми бар пружите руку«.

Славнић дохвати својом десницом понуђену му левицу.

»Рђа је, ко се покаје. Погодба је свршена«.

Са великом свечаношћу спремаше се да откопча капут; по изразу његова лица видело се да је свечан тренутак. При том не скидаше поглед са кџсе, која беше присловљена у једном углу.

»Чини ми се, узвикну он на једаред, као да се кџса смањила!«

Неповерљиво погледао је све присутне; затим узне кџсу, мету је на длан, час спуштајући час дижући своју руку, баш онако, као кад оцењује какву тежину.

»Ово је друга кџса, рече као кроз зубе, реците газда шта хоћете, ово није она кџса?!«

И брзо скопча гуњче.

»Не збијајте шалу«, рече трговац. »То већ превазилази сваку меру; престаните, иначе ћу изгубити свако стрпљење«.

»Гле, гле! За што сте тако ватрени«. Ја сам сам томе крив. Који ме је ђаво терао да одем? Тако ми треба! Шта сад да радим?«

»Кажем ти, то је она иста кџса«.

»Зар ова овде? Зар ја, газда, немам очију?!«

нос од ектара рачунамо да је био само 20 твара сировог воћа.

Виногради, под којима рачунамо 45000 ектара, после онеке јаке зиме после неугодног пролећног времена, дали су преко очекивања принос који задовољава. Зрно на грозњу, није, истина, било крупно, као што може да буде, али је се иначе правилно развило и добро сазрело и рачунамо принос по 18. твара вина од ектара.

Паша за стоку била је добра, до пред саму јесен, но јесења била је слаба.

Жир, нарочито буков, био је прилично родио и доста се добро одржао до месеца августа, али је се онда због суше почео кварити и опадати, те је тако жиропаша испала доста слаба и стока се није много жиропашом подкрепила.

Стока је се слабо размножавала и то за то, што је у претпрошлој години за њу била рђава паша, и што је потом наступила одвећ јака и дуга зима, иначе је била здрава и добро је се поправила и одржала, те зато има изгледа да ће у наступајућој години бити добро размножавање стоке.

Пчеле су јако страдале због јаке зиме, као што је напред поменуто, и нису се могле опоравити ни у течају године. Врло су се слабо ројиле и дале су слаб принос у меду.

Свилене бубе одржале су се здраве и дале су добре мехурке.

Кад све ово срачунамо, што смо напред казали о приносу појединих усева, можемо извести овакав резултат: Велих жита било је доста посејано, и она су добро родила, кукуруза је било засејано као обично,

но и он је, просечно узевши, родио добро и дао здрав и једар плод. Ово би се исто могло казати и о баштенским усевима, с изузетком пасуља, који је мање родио, но што се очекивало, а пасуљ има важну улогу у израни нашег пољорадничког сталеза; конопља, лан и дуван дали су, по коликоћи, само средњи принос; воћке су родиле слабо, а виногради добро. Паше за стоку било је прилично и стока је добро напредовала, но ливаде дале су тек средњи принос којим ће се стока само при благој и краткој зими моћи да издржи без тегоба и рђавих последица, кад стаја нема за њу, у којима би се лакше и са мање ране могла издржати.

За пчеле се може казати, да је за њих била врло рђава и убитачна година.

Кад се напослетку запитамо, је су ли пољорадници према напред изложеноме, приновили што својим радом или су остали при ономе што су имали пре годину дана, или још и то умањили, ми одговарамо да су имали вајде и да су прилично привредили. Узимајући у лебну рану наше земље, кукуруз, пшеницу и раж, и узимајући да је за лзрану и за семе потребно 6.00000 твара лебне ране, ми налазимо, да је у 1888. год. не само двобивена наведена количина ране, но да је добивено и сувишка, и да је и код осталих жита и других усева принос изнео толико, колико је нужно да се подмири потреба.

Укупну површину која је под културом рачунамо на 1.809950 ектара, и према томе на сваку душу становништва долази по 90 арџ и нешто јаче, земље под културом, рачунајући становништво у 2.000.000 душа.

За тим опроба врхом од прста оштрицу, преви кџсу преко колена, изиђе опет на улицу, па понови све опите, које смо већ описали.

»Ово није моја кџса — аја! За ову недам више од два динара.

»Не збијај шалу са мном. Ако ти се та не допада, избери другу, па се чисто понесе гледајући на свој богаги извор кџса.

»Кад би био будала! Мислиш, газда, да ја немам друга посла? Узећу ову кџсу, но само ако ми попустиш од цене«

»Ни једне речи више«.

»Шта? Зар ја сам да сносим штету? Добро. Ако газду не боли срце онда немам ништа против тога«.

»Платите само, а оканте се мудровања«.

»Тако ли је!« викну Радивој Славнић љутито. »Може газда и имати право, али ипак предлажем да поделимо спорни динар«.

»Не пристајем«.

»Онда ево новци, пружите руку«.

Попова отпоче откопчавати капут, извуче из побочног џепа са муком једну чарапу и извади из ње два динара па даде трговцу.

»Остало ће одмах доћи«. Из прслучног џепа, извуче стопарац и двадесет пара у никлу.

»Како стојимо сад? То су тринаест гроша.

Сад дођоше на ред џепови на чакширама. У њима је нашао један грош.

»Два динара чине десет гроша и стопарац два и по, то су дванаест и по гроша, двадесет пара у никлу и опет један грош, чине свега четрнаест гроша. Колико јеш џали?«

»Још динар«.

»Тако је«, одобравао је он. »Не верујем, да толико имам при себи, рече, пипајући се по џеповима.

При том посматраше газдино лице испитујућим погледом.

»Охо! . . . То није ништа . . .« Где то може да је? Шта ти мислиш, куме? . . . Рече ли ти штогод . . . охо! У крајичку од убруса«.

И заиста у крајичку од убруса пађе се још један стопарац.

»То је све, драги газда, рече он са веселим осмејком. Што се нема не даје се ни у цркву, па ни теби за твоју кџсу — шта велиш?

»Још један стопарац«, наваливао је трговац.

»Јесте ли видели! Шта могу сад. А и онако сам добио рђаву кџсу. У мене нема више ни паре да ме свог истресеш. Остатак налази се у гуњцу у механи. Ваљда нећете, да због једног стопарца чиним толики пут? Платићу други пут!«

»Хоћу све. Идите по новац, кџса неће одавде утећи«.

Код ових речи Славнић букне као жива ватра.

»Шта? Немам дакле код вас вере ни за један стопарац! Ја, чији су отац и дед били кметови? Не треба ми ничије милости. Нису ме на калдрми нашли. Куме, плати му тај тричави стопарац«.

Затим зграби кџсу и обрецне се на газду, да је лако приметити могао, да је љутит.

»Хајдмо куме«.

На вратима заста, па његовим пртама указа се радостан подсмех, подиже весело кџсу у вис и повика газди претећим гласом: »Знајте бар, ово вам је најбоља кџса; остале вам не вреде ни дуле дувана«.

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУКУЈУ СЕ:
„СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ“
У БЕОГРАДУ

НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1869. ГОДИНЕ № 202 ПРЕРИСКУ ДРУШТВЕНУ
НОСИ ПОШТА БЕСПЛАТНО.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

БРОЈ 1.

У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 6 ЈАНУАРА 1891. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXII.

Садржина: Каква је била 1890. година за наше пољопривреднике. — Шап и заразна устобоља. — Нацрт привредних пре-
брајаја. — Белешке: Користи од дубоког орања. — Чишћење ливада од маовине. — Ширење туберкулозе код разних раса говеди —
Гласник: Пољопривредни збор у Вел. Крени. — Пољопривредни збор у Обреновцу. — Позив на збор. — Позив на претплату. — Књи-
жевни огласи: Повртар и употреба пращача и огргача при гајењу кукуруза. — Подлистак: Кроз Шумадију.

КАКВА ЈЕ БИЛА 1890 ГОДИНА ЗА НАШЕ ПОЉОРАДНИКЕ

Почетак вегетационе године, коју рачунамо од почетка месеца Септембра 1889, био је угодан за земљорадничке радове. Јесен, када се радови за једну годину довршују и за нову одпочињу, била је у 1889. години врло лепа, истина не онако као 1887. године, која се у изванредно лепе јесени рачунати мора, али опет зато много боља но она у 1888. години и вредним пољорадницима дала је толико лепих дана и угодног времена да су своје радове могли посвршавати, јер је ладно и неугодно време за обављање пољских радова наступило тек при крају друге десетине месеца Новембра.

Зима је била с почетка прилично снежна и доста јака, но није се за све време тако одржала. У сред зиме наступило је тако благо време, да је се снег великим делом отопио и у место снега, киша је по кад што падала. Поводом тим, што се снег рано отопио и што су неко време владали јаки ветрови, зимска влага знатно је била изчезла, и поља су скоро у сред зиме била сува. Јесењи усеви држали су се за то време доста добро, и ако су у невреме без снежног покривача остали, али кад су у месецу Фебруару наступили јаки мразеви и источни ветрови, усевима је то јако шкодило и многи би сасвим пропали, да се време на брзо није променило, и снег није пао. Овај последњи снег, који је и у току месеца Марта падао, очувао је усеве да не измрзну, и натопио је земљу влагом те су усеви могли доста добро да се развијају, чим је топлије време наступило.

Пролеће није било угодно. Оно је с лепим временом доцне наступило, услед чега сустигли су се били поједини радови, те за то ни пролећно сејање није могло бити на време извршено. Оно што је на време

посејано било, и што је било никло, кад су кише у месецу Мају почеле падати, то је расло и развијало се напредно, а оно што је доцне посејано нарочито кукурузи, то је у самом почетку застало у развијању, јер су га доста ладне и неугодне кише почесто тукле. Неугодне и плаховите кише оназадиле су развитак и напредовање не само доцне посејаних усева, но причиниле се ужасне штете у много крајева и усевима, који су напредно стојали. Тако киша с градом и олујом која је била у другој половини месеца Маја и која заватила велики крај округа савско-подринског, ваљевског, подунавског, рудничког, крагујевачког, моравског, црноречког и крајинског, сатрла је све у корен, где је прошла. Киша с провалом облака и необичном олујом, поништила је у неким крајевима округа рудничког, крагујевачког и подунавског не само све усеве у корен, но је још однела и упропастила њиве и ливаде, поломила воћњаке, сатрла у корен целу једну шуму код Страгара, искварила и упропастила ограде и многе зграде, порушила друмове и мостове и многу стоку упропастила.

Оваквих неугодних и штетних киша било је не само за време пролећа но и за време лета.

Осим тога, што је пролеће за пољорадника доцне наступило, и што је при крају истог било штетних киша и неугодног времена за вршење пољских радова оно је неугодно било и због тога, што кише, које су падале, нису заватале све крајеве земље. Тако, док је у једно време у неким крајевима и сувише кише било и жељно изгледало се на сунце и топлије дане, да би бела жита зрети могла и да би сређивање ливада могло се вршити, дотле су неки крајеви у округу рудничком и велики део округа топличког и врањског патили што кише није било довољно.

Лето је у првој половини било кишно, а после престано сушно, услед чега су многи усеви јако

Јосиф
ЦЕНА ЛИСТУ

Лист стаје за Србију
на годину 8 дин. на пола год. 4 дин.
За Иностранство:
на годину 10 фр. или 5 фор. а. вр.
Донисницима који редовно и по обрасцу
шаљу дописе даје се лист бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА ЈЕ НА
ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

оназађени, а на то неугодно лето наступила је још одвећ ружна јесен, која је само у првој трећини својој имала нешто лепих дана, те је једва берба кукуруза и винограда могла се по угодном времену свршити.

Према оваквим природним приликама развитак и берба појединих усева били су овакви:

Бела жита, озима и јара, развијала су се, не истина равномерно, али развијала су се доста бујно и напредно нарочито пшеница и раж, и према развитку власта и класа. изгледу су били на врло добру жетву. Но како у оно доба, кад је наступило цветање, није било свуда угодног времена, то је цветање плода у понеким крајевима испало доста слабо сразмерно развитку класа, а услед познијег пролећа и недовољно топлог времена у почетку лета, зрење белих жита задоцнило је за пуних десет дана те тим поводом и жетва је доцно одпочета.

Док су трајале пролећне и летње кише, овсови нису свуда стигли били да класају, те их је тако затекла летња припека и суша, услед чега је њихова жетва и у 1890 години испала сразмерно слабија од осталих белих жита.

Плод белих жита био је доста чист од уродице и доста тежак (једар) но јечам је у неким крајевима због неугодног времена за време зрења и жетве много изгубио у лицу.

У средњу руку узевши, од белих жита, пшеница раж, јечам и крупник дали су по 10 твара (товар је 100 килограма) на ектар а овас само 7 твара.

Рачуна се да је овим усевима било засејано до 490.000 ектара и то пшеницом 235.000, ражи 70.000 јечмом 95.000, овсом 75.000 и крупником 15 000 ектара.

Кукурузи, који су на време посејани били, ницали су добро и брзо и тако су се бујно и напредно развијали, да су изгледу били да ће берба кукуруза испасти изванредно добра и да ће превазићи и годину 1876, која је изванредно кукурузом богата била. Доцне посејани кукурузи патили су у самом почетку услед сувишне влаге и недовољне топлоте, и нису на време ни опрашени могли бити као што треба, те су за то и у развитку одвећ слаби били. Но како је кишно време и у првој половини лета дуже потрајало, то и р ни кукурузи, који су у порасту изванредно напредни били, бујали су само све више и више у висину, а нису класали и род одсецали. На ово је сљедовала нагла припека, услед које нити су позни кукурузи могли се опоравити, нити су рани онако изванредно богат род могли отсећи, као што је у почетку изгледа било, те тако кукурузна берба не само није надмашила ону у години 1876. но није је ни достигла, али је за то опет добра била.

Род је покаквоћи изванредно добар и здрав, а по коликоћи, у средњу руку узевши, изнео је по 12 твара на ектар.

Рачуна се да је кукурузом засејано било до 420.000 ектара.

Баштенски усеви приспевали су сразмерно доцно, али су успевали и родили добро, са изузетком јесењег

ПОДЛИСТАК.

КРОЗ ШУМАДИЈУ

ЦРТЕ С ПУТА.

Шумадијо, Шумадијо,
Залуду ти хвала!
Не због тога што је теби,
Сад Београд глава,
Већ због тога, што у теби,
Радна снага спава.

Драги Пријатељу,

Питах ме како сам се провео, путујући кроз Шумадију, како ми се Шумадија допада и како мислим о њој? Ти тражиш да ти о томе пишем и да о томе своје мишљење изнесем, а ја би волео да ме ниси питао за то и да то ниси од мене тражио. Не због тога, што ме мрзи да пишем, већ због тога, што ми је тешко да ти о томе пишем. Но и пак учинићу ти по вољи.

Шумадија! Како лепо, како славно име! Колевка српске свести, огњиште на коме се потпалио и разбуктао огањ устанка и ослобођења. мајка, која је родила и српству дала толике дивљунаке и узор-карактере! Ко да јој се не диви?

Ти се, пријатељу мој, увек поносиш тиме, што си Шумадинац. И имаш чиме. Али, ако очекујеш, да ти и ја у овај мах Шумадију у звезде уносим и цвећем китим, преварићеш се.

Волео бих да могу тако; али, после мога путовања кроз Шумадију, ја ти је не могу цвећем китити, већ пре ћу по где где сузу пролити.

Немој се чудити, драги мој пријатељу, али твоја Шумадија није више Шумадија славна. Шта више, још мало, па ће она у путника изазивати чуђење: за што се тај део Србије Шумадијом зове, кад у њој шуме нема! А како стојимо с осталим? — Место одговора на то, ја ти овде износим неколико сличица са мога пута кроз Шумадију. Сликe су онакве, какве сам их видео и оценио, разговарајући се са мојим сапутником, добрим пријатељем и мојим и твојим, твојим Шумадинцем Срећком из К.

1. Под Авалом.

Ја и Срећко пошли смо из Београда 7. Јула пешке. Пошги смо у 5 сати, а стигли смо под Авалу у 1/2 9 сати. Прво свратисмо у белопоточку механу, да се мало одморимо. У механи је седело неколико сељака, а код врата је стојала једна сељанка.

Пола 9 сати, радни дан и то у ово доба године, кад је највећи јек пољским радњама, а ови сељаци седе у механи!

— Гледај, молим те, рекох Срећку, — ови још нису отишли на њиву!

— Шта ћеш, кад је овде лепа ладовина, а на њиви већ прижиже сунце, одговори он.

Сељанка, што код врата стајаше, нешто је молила механцију, а он одговараше: сад, сад! Мало после донесе механциски момак два врћа леба, тек што су изваћена из пећи и даде их сељанци. Сељанка је дакле чекала леб. Док су се се-

купуса и другог јесењег зеља и поврћа, који су рђаво родили. И позни пасуљи па и они, који су уз кукуруз посејани били, нису добар принос дали.

Конопља и лан (ћетен) напредовали су за време пораста добро и дали су и по каквоћи и по коликоћи добар принос.

Дуван се и при самом ницању неправилно развијао, то јест неједнако је ницао, и patio је много од инсеката, а кад је расађен, одвећ је споро растао, у којем стању затекле су га и летње припеке, те се тако није могао никако подпуно опоравити и дао је бербу по коликоћи одвећ средњу.

Ливаде су, у средњу руку узевши, добро родиле, но за сређивање сена није било време угодно, а и иначе није сено као што треба снажно.

Шљиве и много друго воће показивали су још много раније, но што је цветање наступило, да нису ботати цветним пупољцима, а кад је наступило цветање цвет је више опадао празан, но што је се у плод заметуо. Уз то још наишли су у многим крајевима слане и ладно време, те је и оно плода, што је заметуто било или јако десетковано или сасвим поништено, а где од ових елемената род од шљива, крушака и јабука, није страдао, он је страдао од силних гусеница, којих је у тако огромној количини појавило се било у по неким крајевима да је не само воћно дрвље без лишћа и плода остало, но су страдали и растове шуме и много друго шумско дрвље, па на последку и трава на ливади и многи усеви у баштама и пољу.

ланка и механџија препирали да ли је цена лебу грош или 50 пара (25 п. д.) ја сам посматрао сељанку. Била је жива неопрана, алкаво обувена и опасана; а не бих умео рећи да ли је њена коса скоро видела чешаљ. Била је донела за 2 леба само 2 гроша, а кад механџија не даде лебове по ту цену, пуђаше му она још 4 јајета, па шта се он бајаги љубаше. На посетку се погодише, сељанка узе лебове и оде.

Мало после дође још један сељак, те и он купи неколико лебова. Ми запитасмо сељаке за пут на врх Авале, а овај, што купи лебове, рече, да ће и он донекле тим путем, па ће нам показати. Ми пођосмо с њим.

— Зар ви купујете леб од механџије? упита Срећко овога сељака.

— Па нестало ми брашна у кући, одговори он.

— Али овако ти је скупе и ето дангубио си док си чак овамо дошао да купиш леб. Зар није било боље да си за раније видео да брашна нестаје па друго да спремаш? И зар није боље било да си брашно узамјео или купио, па твоја жена да ти леб умеси? рече Срећко.

— Е, па тако се потретило. Шта ћеш? одговори он.

Још мало пођосмо тако заједно, па се сељак одвоји и оде другим путем, а ми окретосмо уз Авалу.

— Видиш ли, молим те, како овде сељаци купују леб од механџије, рече ми Срећко.

— Видох, рекох.

— И они не умеју да за раније спреме брашна, него чекају докле га не стане са свим. А она сељанка даде за 2 леба 2 гроша и 4 јајета! Да ли је ово незнање, простота или лењост?

Велики путујући скакавци (марокански), који се се појавили били у већим масама у Маџарској, а по нешто и у Румунији, појавили су се и у нас на два три места, али у малим масама и на врло малом простору, и нису никакве осетне штете причинили ни кукурузима ни другим усевима. Но како је за време њихова трајања било угодно време за њихово развијање те су се могли закотити, то има основе бојазни да ће их на лето више бити.

Род од шљива, који је се по где где одржао био, био је добар и крупан. По највише га је имало местимично у окупизима подунавском, горњим крајевима округа подринског и ваљевској подгорини.

Од осталог јесењег воћа дали су само ораси доста добар род, јабуке само средњи па и то местимично, а крушке и друго воће врло рђаво. Од летњег воћа само су трешње и кајсије прилично добро родиле биле.

Виногради напредовали су врло добро и били су понели изванредно богат род, но како је за време њихова цветања било кишно и неугодно време, то понесени род није се одржао, него су гроздови остали доста реави. Заметути плод у прво доба развијао је се врло добро, а доцније доста слабо, јер није подпуно наједрао нити је довољно сочан био. Осим тога, што је грождје остало реаво, оно је страдало и јако десетковано у северо-источним крајевима и од пламењаче (пероноспоре), те је тако берба виноградска по количини испала у нешто слабија, но што је се оче-

— Биће од свега по нешто, рекох. — А шта велиш за оне сељаке, који осталоше седећи у механи данас, кад је највећи јек раду?

— Шта, да велим? одговори Срећко. — За такве бих ја повратио батине. Дао бих власт кмету или капетану, где год затече сељаке у радно доба да чврче поред полића, да сваком оцени по 10 батина, па да отера на рад.

— Е, е, молим те, мани се тога, остави батине. Поменуле се, не повратиле се.

— Шта, зар би, мислиш, разлогом каквим овакве сељаке могао отерати на рад?

— А коме би ти дао да их батина за то?

— Кмету и капетану.

— А виде л' ти у овој механи оног сељака лепше обученог од осталих? Онда знаш, који, кад нас виде, извади из цепа неку књижицу, па је стаде читати, сигурно да би показао нама, варошанима, да је он писмен, да није баш прост сељак као остали?

— А, а, видео сам, па шта?

— Да ли би кмет и њега требао батином да отера из механе на њиву?

— И њега, и њега!

— Па оно је кмет.

Срећко поћута мало, затим рече:

— Е, онда, вала, и он заслужује батине. Шта ће у ово доба у механи? Ако врши званичну дужност, што није у канцеларији, па да је врши и кад је сврши, да и он на њиву иде?

— Можда човек купи данак, рекох, шалећи се.

кивало, по ономе, што је после цветања понело било, али зато опет берба се може рачунати у доста добре, а по каквоћи добивеног производа у врло добре.

Жи́ра је било само у по неким крајевима и то мало. Жи́р је иначе био добар и једар.

Паше за стоку било је преко лета довољно, но јесење је имало одвећ мало. те је за то стока, које због рђаве и недовољне паше, које због рђавог и ладног времена врло рано на зимску рану морала пасти.

Стока је се добро расплођавала, и у њој је до пред сам крај године владало изванредно добро здравље, но при крају године појавио је се шап у устима међу говедима у крајевима округа црноморског и крајинског; и у по неким местима у окрузима пожаревачком, моравском и подунавском.

Пчеле су се на време почеле роити и добро су се роиле. За њих је у опште ова година добра била.

Свилене бубе, где су год гајене, остале су здраве но израђивање њихово ишло је доста тешко зато, што је киша доста сметала брању и прибављању подесне ране, услед чега су меурци (галете) по где где остали лаки.

Кад све напредизложено упоредимо, излази да је пољорадник у години 1890. имао изванредних тегоба, да од свог уложеног капитала и рада извуче за се користи, па налазимо да је то и учинио и да са 1890. годином може задовољан бити.

Средња топлота и метеоролошки талог у вароши Београду били су у календарској 1890. год. овакви:

У МЕСЕЦУ	СРЕДЊА ТОПЛОТА ПО Ц°	Талог у милиметрима		
		КИШЕ	СНЕГА	СВЕГА
Јануару	2·10	28·99	6·33	35·32
Фебруару	0·15	0·25	3·78	4·03
Марту	9·02	—	40·45	40·45
Априлу	14·90	65·98	—	65·98
Мају	19·18	63·40	—	63·40
Јуну	19·30	103·46	—	103·46
Јулу	24·20	187·58	—	187·58
Августу	27·02	2·23	—	2·23
Септембру	16·75	31·87	—	31·87
Октомбру	12·26	59·25	14·95	74·20
Новембру	8·22	83·07	—	83·07
Децембру	0·57	3·25	31·31	34·56
Годишње	12·71	629·33	96·82	726·15

Ч. Поповић.

ШАП И ЗАРАЗНА УСТОБОЉА

КОД НАШИХ ДОМАЋИХ ЖИВОТИЊА

Шап и заразна устобоља су најчешће заразне болести, које се код наших домаћих животиња појављују; а најчешће се појављују код говеда и свиња, ређе код других домаћих животиња. Оне су врло убитачне болести за наше домаће животиње, не због липсавања — јер је липсавање врло мало — но са економске стране; прво, свиње и говеда не могу се гонити на сајмове, кад је време њихове продаје (а

би он умео боље. Па онда заокупи људе по селу само да што више њих придобије на своју страну, а против нове управе. Ту се онда вуку сплетке, интриге и триста чуда. И све за шта? — Већином не за то, да се општина боље уреди, него да он опет седне на кметску столицу; да не мора на њиву већ у механу; да не мора радити, него беспосличити и заповедати. Та познато ти је, да су толики вредни и ваљани земљорадници кметујући постали нерадници. А колико поред њих још други људи постану таки. И колико је свађа, цепенја на партије и т. д. постало само због кметовања? — О, о, мани човече, ја... ја не знам шта бих радио сваком оном који иде на руку оваком стању. Чудим ти се како ово не видиш и одобраваш.

— Лакше, Срећко брате, лакше. Не одобравам ја ово, нити водем што је овако. И ја мислим тако, као ти, али овоме има још много других узрока. Истина је, да је наш сељак пре био вреднији и заузимљивији. На њиву је ишао *раније и радије*, него сада; за кметство се није отимао, него се још бранио од тога; механа му није била друга кућа као сад и из ње није куповао леба и пића као сад него је све то имао у својој кући. Међу тим сад је друкче, као што видимо и ти и ја. И то није само овде, него је више-мање тако у целој Србији. Није таква само Шумадија твоја. Такав је и мој Сгиг.

(Наставиће се).

— Хм, „купи данак“. Може бити купи „данак“ овоме механицији, а не држави. Зар он данак да купи у ово доба? Кад сваки сељак треба да граби, да среди ово мало летине, докле га није ухватила каква непогода, у такво доба он да призива једног по једног сељака за данак! Да дангуби и себе и друге. Ти барем знаш, да је у ово доба сељку сваки сат скуп и није му на одмет. Барем би требало тако да је.

— Немој тако, Срећко, рекох ја. — Бар ми, варошани, не треба да смо тако строги према сељаку, што у механу иде. Та и ми смо сваки час у механи или кафани.

— Али овоме пропада њива, кад је у механи, одговори Срећко.

— Но, па и наша „њива“ не роди боље, кад походимо кафане.

— Ама, молим те, брате, зар ти одобраваш ово? Зар сељак да седи у механи кад је време раду? Зар кметови да врше своје званичне дужности онде и у ово време? О, колико невоља и несрећа само од тога произлази сваког дана! Узми само ово: Који сељак буде кмет или председник у општини, тај махом више није добар земљорадник. Он се научи на беспосличење, научи се да овако ђаска по механи, славама и веселима, а мотика и плуг постану му тежи него пре. И кад га с кметства смени село, он се окрене, обрне, шта ће куда ће, мотика му се не узима, сунце га пече више него пре и он — осећа да је много изгубио кад није више на општинској управи. Шта ће онда, него удри агитирај против нове општинске управе. Што год нова општ. управа уради, он критикује, све то не ваља, све